

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2021 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Roslan-Karasińska

Protokolant: praktykant absolwencki Daria Więch

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 lipca 2021 r. w Warszawie

sprawy K. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania K. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 17 lipca 2019 r. znak (...) - (...)(...)

1. odmawia odrzucenia odwołania,
2. zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 17 lipca 2019 r. znak (...) - (...)(...) w ten sposób, że nie zobowiązuje odwołującego K. K. (1) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 maja 2019 roku do 31 maja 2019 roku,
3. w pozostałym zakresie oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

W dniu 30 grudnia 2019 r. **K. K. (1)** wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 26 listopada 2019 r.

znak: (...) powiązanej z decyzją z dnia 17 lipca 2019 r. na podstawie której został zobowiązany do zwrotu pobranego świadczenia – renty rodzinnej. Odwołujący wniósł o zmianę decyzji poprzez przywrócenie mu prawa do renty za miesiąc maj 2019 roku oraz 13-tej renty. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczoną wyjaśnił, że w dniu

3 czerwca 2019 r. złożył w (...) Oddziale ZUS oświadczenie o zaprzestaniu kontynuowania nauki na Wojskowej Akademii (...) i związku z tym zwrócił się o zaprzestanie wypłacania na jego rzecz renty powypadkowej po zmarłym ojcu oraz dalsze wypłacanie świadczenia jego matce A. O.. Złożenie powyższego oświadczenia było pokłosiem decyzji Rektora (...) o skreśleniu go z listy studentów, której odpis otrzymał w dniu 6 maja 2019 r. W związku z powyższym odwołujący otrzymał decyzję ZUS z 17 lipca 2019 r. wzywającą go do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od maja do czerwca 2019 r. w łącznej kwocie 4.547,60 zł. W dalszej części wyjaśnił, że odwołał się od powyższej decyzji, wskazując, że 13-renta została przyznana na podstawie art. 2-7 ustawy z 4 kwietnia 2019 r., jednorazowe świadczenie zostało przyznane w czasie, gdy jeszcze był studentem, a ponadto kwestionując wysokość żądanej kwoty zwrotu. Jednocześnie zgodził się, że niezależnie została mu wypłacono mu świadczenie za czerwiec 2019 roku, najprawdopodobniej w wyniku błędu pracownika ZUS, gdyż świadczenie w jego miejsce zostało przyznane jego matce. W piśmie

z października 2019 roku ZUS poinformował go o utrzymaniu dotychczasowej decyzji, w następstwie czego złożył pismo, w którym raz jeszcze wyjaśnił całą sytuację i wskazał, że od października 2019 roku ponownie podjął naukę w (...); jednocześnie w odrębnym piśmie zwrócił się o przeliczenie renty rodzinnej po połowie między niego, a jego matkę. Następnie zaś w dniu 8 listopada 2019 r. A. O. otrzymuje decyzję

z 30 października 2019 r. o przeliczeniu renty rodzinnej na dwie osoby, przy czym jednocześnie matka odwołującego otrzymuje pełną kwotę świadczenia przed przeliczeniem przelewem na rachunek bankowy. Powołując się na powyższe odwołujący wskazał, że nie dopuścił się żadnych nadużyć i uczciwie informował właściwy Oddział ZUS o zaprzestaniu nauki. Zazaczył też, że ani on, ani jego mama nie mieli żadnego interesu ani podstawy by oszukiwać organ rentowy na nienależne im świadczenia, zaś w obecnej sytuacji jako rodzina zostali pozbawieni należnej im renty za maj 2019 roku (odwołanie k. 3-6 a.s.).

W odpowiedzi na powyższe, **Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział**

w W. wniósł o odrzucenie odwołania na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw.

z art. 477⁽¹⁰⁾ § k.p.c. z uwagi na niemożność zidentyfikowania decyzji od której wniesiono odwołanie. Ponadto organ rentowy powołał się na treść art. 68 ust. 1, art. 101 pkt 1 i art.

138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wskazując, że odwołujący był uprawniony do renty rodzinnej po zmarłym ojcu w związku z kontynuacją nauki, przy czym zaświadczeniem z dnia 19 kwietnia 2019 r. Wojskowa Akademia (...) poinformowała ZUS, że z tym dniem odwołujący został skreślony z listy studentów. Wobec powyższego decyzją z 17 lipca 2019 r. zażądano od odwołującego zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za miesiące maj-czerwiec 2019 roku (odpowiedź na odwołanie k. 34 a.s.).

W piśmie procesowym z dnia 25 sierpnia 2020 r. odwołujący sprecyzował, że odwołuje się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 17 lipca

2019 r., jednocześnie wnosząc o przywrócenie terminu na wniesienie odwołania od tej decyzji. W uzasadnieniu powyższego pisma odwołujący wskazał, że przekroczenie terminu nie było nadmierne i było podyktowane tym, że w jednej i tej samej sprawie prowadził korespondencję z organem, który każdorazowo zmieniał znak pisma nadając niejako nowy bieg sprawie, wobec czego jako petent miał problem ze wskazaniem czy aby na pewno wskazany numer jest jedynym słusznym (pismo procesowe odwołującego z 25.08.2020 r. k. 74 a.s.).

W odpowiedzi na powyższe ZUS (...) Oddział w W. podtrzymał dotychczasowe stanowisko, jednocześnie wnosząc o oddalenie odwołania w przypadku przyjęcia go do rozpoznania i powołując się na argumentację przytoczoną w odpowiedzi na odwołanie (pismo procesowe ZUS z 15.12.2020 r. k. 82 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący się K. K. (1), urodzony w dniu (...), jest uprawniony do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 14 czerwca 1998 r. ojcu A. K.. Prawo do ww. świadczenia zostało przyznane odwołującemu, a także jego matce A. O. i bratu K. K. (2), na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 18 sierpnia 1998 r. znak: (...).

Od 21 października 2008 r. K. K. (1) był uprawniony do renty rodzinnej samodzielnie (odpisy skrócone aktu urodzenia k. 3-4 a.r., odpis skrócony aktu zgonu k. 5 a.r., odpis skrócony aktu małżeństwa k. 36 a.r., decyzja ZUS z 18.08.1998 r. k. 47 a.r., decyzja ZUS z 21.10.2008 r. k. 113 a.r.).

W dniu 1 października 2014 r. K. K. (1) podjął studia w Wojskowej Akademii (...) na kierunku mechatronika, przy czym w roku akademickim 2015/2016 rozpoczął studia od nowego naboru z dniem 1 października 2015 r.

Odwołujący kontynuował naukę na ww. uczelni na przełomie lat 2015-2019 zachowując ciągłość naboru. W związku z powyższym prawo do renty rodzinnej zostało mu przedłużone do dnia 29 lutego 2020 r., tj. do daty wskazanej jako planowany termin ukończenia I stopnia studiów stacjonarnych (zaświadczenia z (...) k. 147 a.r., 150 a.r., k. 153-155 a.r., k. 159 a.r., k. 162 a.r., 167 a.r., informacja ZUS z 24.10.2018 r. k. 168 a.r.).

W roku akademickim 2018/2019 K. K. (1) powtarzał 3 i 4 semestr studiów.

W 2019 roku miał zaliczoną większość przedmiotów w sesji zimowej. Z uwagi na zaległości, odwołujący, zgodnie z regulaminem, uczelni wykupił dodatkowe zajęcia w celu nadrobienia zaległości oraz uzupełnienia punktów ECTS, które miały mu zostać warunkowo przyznane na semestr letni roku akademickiego 2018/2019 (zaświadczenie z (...) k. 172 a.r.; zeznania odwołującego k. 103-106v., k. 135-136 a.s.; pismem A. O. k. 88-100 a.s.).

Z dniem 19 kwietnia 2019 r. K. K. (1) został skreślony z listy studentów Wojskowej Akademii (...). Przesyłka pocztowa zawierająca informację o powyższym została nadana w placówce pocztowej w dniu 23 kwietnia 2019 r. i odebrana przez odwołującego dnia 6 maja 2019 r. W treści pisma wskazano, że powodem skreślenia go z listy studentów były niewystarczające postępy w nauce i niewystarczająca ilość punktów. Odwołujący odwołał się od decyzji wydanej w tym przedmiocie do Rektora (...), który podtrzymał decyzję o skreśleniu go z listy studentów (zaświadczenie z (...) k. 172 a.r., informacja o śledzeniu przesyłek k. 181-182 a.s.; zeznania odwołującego k. 103-106v., k. 135-136 a.s.; pismem A. O. k. 88-100 a.s.).

Jednocześnie decyzją ZUS (...) Oddział w W. z dnia 2 maja 2019 r. znak: (...) odwołującemu przyznano prawo do jednorazowego świadczenia pieniężnego w kwocie 1.100 zł (decyzja ZUS z 02.05.2019 r. k. 13 a.s.).

W związku ze skreśleniem go z listy studentów odwołujący podjął działania w celu poinformowania ZUS o tej sytuacji. Sporządzone w tym przedmiocie pismo przekazał matce, która podjęła próbę jego złożenia w (...) Oddziale ZUS w W. w dniu 31 maja 2019 r. (piątek) około godziny 15:00. Z uwagi na niemożność pobrania numerka wskutek wyłączenia maszyny pisma nie udało się złożyć. Jednocześnie matka odwołującego otrzymała informację, że maszyna wydająca numerki została wyłączona w związku z końcem pracy urzędu, a pismo może zostać złożone w kolejnym dniu roboczym (pismem A. O. k. 88-100 a.s.).

Pismo odwołującego zawierające informację o skreśleniu z listy studentów zostało złożone w (...) Oddziale ZUS w W. w dniu 3 czerwca 2019 r. W jego treści K. K. (1) oświadczył, że związku z rezygnacją z kontynuowania nauki w Wojskowej Akademii (...) wnosi o zaprzestanie wypłacania mu renty powypadkowej po zmarłym ojcu oraz wskazał, że ceduje ją na swoją matkę – A. O. i wnosi o jej dalszą wypłatę na rzecz matki. W tym samym dniu do (...) Oddziału ZUS wpłynął wniosek matki odwołującego o rentę rodzinną, w związku z czym organ rentowy wydał w dniu 19 czerwca 2019 r. decyzję znak: (...) na podstawie której przyznał A. O. prawo do renty rodzinnej na stałe (oświadczenie odwołującego k. 169 a.r.; wniosek o rentę rodzinną k. 1-7 a.r.; decyzja ZUS z 19.06.2019 r. k. 8 a.r.).

Jednocześnie organ rentowy zwrócił się do Wojskowej Akademii (...) o informację, czy odwołujący był studentem szkoły w roku akademickim 2018/2019 oraz o podanie dokładnej daty skreślenia z listy studentów. W odpowiedzi na powyższe Wojskowa Akademia (...) przedłożyła do ZUS w dniu 8 lipca 2019 r. zaświadczenia z informacją o skreśleniu K. K. (1) z listy studentów z dniem 19 kwietnia 2019 r. (wniosek o udostępnienie danych k. 171 a.r., zaświadczenie z (...) k. 172 a.r.). W oparciu o powyższe informacje ZUS (...) Oddział w W. wydał w dniu 17 lipca 2019 r. decyzję znak: (...) na podstawie której zobowiązał K. K. (1) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 maja 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. w łącznej kwocie 4.547,60 zł (decyzja ZUS z 17.07.2019 r. k. 175 a.r.).

W dniu 23 września 2019 r. do (...) Oddziału ZUS wpłynęło pismo K. K. (1), w którym odniósł się do decyzji z dnia 17 lipca 2019 r. o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń. W przedmiotowym piśmie odwołujący wyjaśnił, że 13-ta renta została przyznana na podstawie art. 2-7 oraz 10-12 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r., a więc w okresie, kiedy był jeszcze studentem (...). Wskazał również, że pismo z Uczelni informujące go o skreśleniu

z listy studentów odebrał za pośrednictwem poczty w miesiącu maju, w związku z czym złożył w ZUS pismo o rezygnacji z kontynuowania nauki i zaprzestania wypłacania mu renty rodzinnej datowane na 31 maja 2019 r. Odwołujący wskazał również, że nie uchybił obowiązkowi powiadomienia o zaprzestaniu nauki, jednocześnie zgodził się, że nienależnie otrzymał rentę za czerwiec 2019 roku, gdyż świadczenie to zostało wypłacone zarówno jemu, jak

i jego matce. Do powyższego pisma załączono również oświadczenie A. O., która wniosła o potrącenie nadpłaconego świadczenia w ratach z przekazywanej jej renty rodzinnej (pismo odwoływającego z 22.09.2019 r. z oświadczeniem k. 177-178 a.r.).

Odpowiadając na powyższe w piśmie z dnia 2 października 2019 r. ZUS (...) Oddział w W. poinformował odwoływającego, że zgodnie z informacją przekazaną przez (...) skreślenie go z listy studentów nastąpiło w dniu 19 kwietnia 2019 r., w związku z czym nadpłata renty rodzinnej powstała od następnego miesiąca, tj. maja 2019 roku. Wskazał również, że jednorazowe świadczenie pieniężne wypłacano z urzędu wraz ze świadczeniem przysługującym za maj 2019 roku, w wyniku czego stwierdzono nienależne pobranie świadczenia za okres od 1 maja 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. Brak zatem możliwości potrącenia nadpłaty ze świadczenia A. O. zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ponadto organ rentowy wyjaśnił, że renta rodzinna została przyznana A. O. od czerwca 2019 roku (pismo ZUS z 02.10.2019 r. k. 179 a.r.).

W dniu 21 października 2019 r. K. K. (1) złożył w ZUS kolejne pismo, w którym wskazał, iż nie zgadza się z decyzją organu rentowego. Wyjaśnił przy tym, że decyzję o skreśleniu z listy studentów otrzymał w dniu 6 maja 2019 r. i przed tą datą nie posiadał wiedzy o decyzji podjętej przez uczelnię, a gdyby taką informację posiadał, to poinformowałby o tym ZUS wcześniej. Wskazał przy tym, że od października 2019 roku ponownie jest studentem Wojskowej Akademii (...) i wniósł o rozłożenie spłaty świadczenia na raty wskazując, iż było to wynikiem błędu nie z jego winy. W odpowiedzi na powyższe, ZUS (...) Oddział w W. w piśmie z dnia 25 października 2019 r. poinformował odwoływającego, że decyzja jest wydana prawidłowo i utrzymana w mocy (pismo odwoływającego z 20.10.2019 r. k. 180 a.r., pismo ZUS z 25.10.2019 r. k. 183 a.r.).

W dniu 28 października 2019 r. K. K. (1) zwrócił się do ZUS (...) Oddział w W. z wnioskiem o przeliczenie renty rodzinnej i podzielenie jej po połowie pomiędzy niego oraz jego matkę A. O. począwszy od listopada 2019 roku.

Do powyższego wniosku odwołujący załączył zaświadczenie wystawione przez Wojskową Akademię (...), zgodnie z którym rozpoczął studia stacjonarne od 1 października 2019 r. (pismo odwoływającego z 28.10.2019 r. k. 183 a.r., zaświadczenie z (...) z 16.10.2019 r. k. 184 a.r.).

W następstwie powyższego Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wydał dwie decyzje:

- decyzję z dnia 30 października 2019 r. znak: (...) na podstawie której przeliczył rentę rodzinną A. O. od 1 grudnia 2019 r., ustalając, że renta rodzinna dla 1 osoby uprawnionej od 1 sierpnia 2019 r. wynosi 1.723,80 zł oraz że renta rodzinna dla 2 osób uprawnionych od 1 listopada 2019 r. wynosi 906,88 zł dla jednej osoby;
- decyzję z dnia 7 listopada 2019 r. znak: (...) na podstawie której wznowił rentę rodzinną K. K. (1) od 1 listopada 2019 r., ustalając, że renta rodzinna dla 2 osób uprawnionych od 1 listopada 2019 r. wynosi 906,88 zł dla jednej osoby.

(decyzje ZUS z 30.10.2019 r., z 07.11.2019 r. k. 185-188 a.r.).

Po otrzymaniu powyższej decyzji, pismem z dnia 25 listopada 2019 r. odwołujący poinformował ZUS, że do dnia dzisiejszego nie otrzymał odpowiedzi na jego pismo z 20 października 2019 r., w związku z czym zwrócił się z prośbą o przesłanie na piśmie decyzji podjętej w jego sprawie. W odpowiedzi na powyższe organ rentowy pismem z dnia 26 listopada 2019 r. poinformował, że na pismo z dnia 20 października 2019 r. odpowiedział pismem z dnia 25 października 2019 r. Po otrzymaniu tego pisma K. K. (1) złożył odwołanie do tutejszego Sądu (pismo odwoływającego z 25.11.2019 r. k. 189 a.r.; pismo ZUS

z 26.11.2019 r. k. 190 a.r.; odwołanie k. 3-6 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie wymienionych wyżej dowodów z dokumentów, a także w oparciu o zeznania K. K. (1) i A. O.. Materiał dowodowy nie był kwestionowany przez strony postępowania, toteż Sąd dał wiarę wymienionym dowodom w całości. W szczególności Sąd dał wiarę zeznaniom odwołującego oraz jego matki na okoliczność ogólnego przebiegu studiów odwołującego na Wojskowej Akademii (...), w tym przebiegu 4 semestru tych studiów, przyczyn skreślenia go z listy studentów oraz podjęcia studiów na nowo na dotychczasowym kierunku w październiku 2019 roku. W ocenie Sądu zeznania ww. osób w powyższym zakresie były wiarygodne, gdyż dotyczyły okoliczności, które należało uznać w dużej mierze za bezsporne, a ponadto były spójne z treścią załączonych do akt rentowych zaświadczeń wystawionych przez (...). Dodatkowo Sąd uwzględnił zeznania odwołującego oraz jego matki na okoliczności związane z podejmowanymi przez odwołującego działaniami w celu wyjaśnienia kwestii jego prawa do renty rodzinnej w obliczu skreślenia go z listy studentów oraz przebiegu późniejszej korespondencji prowadzonej z organem rentowym dotyczącej tej okoliczności.

Strony nie wnosiły o uzupełnienie materiału dowodowego, który w ocenie Sądu należało uznać za wystarczający do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia prawidłowości decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 17 lipca 2019 r. decyzją znak: (...) na podstawie której organ rentowy zobowiązał K. K. (1) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń – renty rodzinnej – za okres od 1 maja 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. w łącznej kwocie 4.547,60 zł. W kontekście powyższego należało mieć na względzie, że w treści pisma inicjującego niniejsze postępowanie odwołujący wskazał, iż wnosi odwołanie od „decyzji” ww. organu rentowego z dnia 26 listopada 2019 r. znak: (...). Analiza akt rentowych prowadziła jednak do wniosku, że w tym dniu organ rentowy nie wydał żadnej decyzji,

lecz skierował do odwołującego pismo zawierające ustosunkowanie się do jego pisma z dnia 28 października 2019 r. Jednocześnie Sąd miał na względzie, że już na wstępie odwołania ubezpieczony zaznaczył, iż ww. „decyzja” jest powiązana z decyzją z dnia 17 lipca 2019 r., odmawiającej mu prawa do renty rodzinnej za miesiąc maj 2019 oraz 13-tej renty, a także zobowiązującej jej do zwrotu pobranego świadczenia. Treść odwołania, lecz również późniejsze stanowiska procesowe odwołującego, jednoznacznie wskazują, że kwestionuje on zobowiązanie go przez organ rentowy do zwrotu świadczenia w postaci renty rodzinnej jako świadczenia nienależnie pobranego; w tym też przedmiocie organ rentowy rozstrzygał merytorycznie na mocy decyzji z dnia 17 lipca 2019 r., co prowadzi do wniosku, że przedmiotem zaskarżenia przez odwołującego jest ta właśnie decyzja. W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony uczynił zadość obowiązkowi wskazania od jakiej decyzji organu rentowego się odwołuje, co pozwalało nadać jego środkowi odwoławczemu bieg.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy jednocześnie stwierdził, że odwołanie K. K. (1) od decyzji z dnia 17 lipca 2019 r. – jako wniesione w dniu 30 grudnia 2019 r. –

w należało uznać za wniesione po upływie terminu. Zgodnie z art. 477⁹ § 1 k.p.c. odwołania od decyzji organów rentowych lub orzeczeń wojewódzkich zespołów do spraw orzekania

o niepełnosprawności wnosi się na piśmie do organu lub zespołu, który wydał decyzję lub orzeczenie, lub do protokołu sporządzonego przez ten organ lub zespół, w terminie miesiąca

od dnia doręczenia decyzji lub orzeczenia. W przypadku decyzji z dnia 17 lipca 2019 r., doręczonej odwołującemu w dniu 26 sierpnia 2019 r. (zgodnie ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru, k. 176v a.r.), termin na wniesienie odwołania upływał zatem z dniem 26 września

2019 r. Niewątpliwie zatem ubezpieczony uchybił miesięcznemu terminowi na wniesienie odwołania, co też co do zasady wywołuje skutki określone § 3 k.p.c. wskazanego wyżej przepisu. Zgodnie z jego treścią, sąd odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu,

chyba że przekroczenie terminu nie jest nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych

od odwołującego się.

Z uwagi na powyższe konieczne było zatem rozważenie, czy uchybienie ubezpieczonego w tym zakresie nie było nadmierne i czy nie nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych.

W orzecznictwie wskazuje się, że sąd z urzędu dokonuje nie tylko sprawdzenia zachowania przez stronę terminu do wniesienia odwołania, ale także – w przypadku stwierdzenia opóźnienia – ocenia jego rozmiar oraz przyczyny. Sąd ma przy tym dyskrecyjną możliwość potraktowania spóźnionego odwołania tak, jakby zostało wniesione w terminie. Może tego dokonać pod warunkiem uznania, że przekroczenie terminu nie jest nadmierne oraz że nastąpiło z przyczyn niezależnych od skarżącego i stosownie do oceny tych okoliczności odwołanie odrzuca albo nadaje mu bieg (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 347/14).

W realiach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy zważył, że po otrzymaniu decyzji z dnia 17 lipca 2017 r., na przełomie września i grudnia 2019 roku ubezpieczony prowadził korespondencję z organem rentowym, w której odnosił się do powyższej decyzji.

W poszczególnych pismach odwołujący przedstawiał wyjaśnienia w sprawie, stojąc na stanowisku, iż nie uchybił swoim obowiązkom i poinformował organ rentowy o skreśleniu go z listy studentów w najwcześniejszym możliwym terminie. Kwestionował przy tym wysokość stwierdzonego ww. decyzją zobowiązania. Równocześnie w kolejnych pismach odwołujący wnosił o zmianę zasad wypłacania renty rodzinnej – w tym jej rozdzielenie między niego a jego matkę w związku z ponownym uzyskaniem statusu studenta Wojskowej Akademii (...) w październiku 2019 roku, jak również wnosił o potrącanie zobowiązania do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z renty przyznanej jego matce oraz o rozłożenie jego spłaty na raty. Powyższe okoliczności zdaniem Sądu należy interpretować w ten sposób, iż odwołujący podejmował działania zmierzające do zmiany przez organ rentowy decyzji z 17 lipca 2019 r. polegające w szczególności na przedstawieniu dokładnych wyjaśnień oraz składanie wniosków mających prowadzić do złagodzenia jej skutków w postaci obowiązku zwrotu otrzymanych wcześniej środków finansowych. W tym kontekście, mając zwłaszcza na względzie, iż kierowane przez odwołującego pisma z wyjaśnieniami każdorazowo były przedmiotem odpowiedzi ze strony organu rentowego, w ocenie Sądu odwołujący mógł pozostawać w uzasadnionym przekonaniu co do prawidłowości i potencjalnej skuteczności tych działań jako swoistej alternatywy wobec kierowania sprawy do sądu w ramach postępowania odwoławczego. Z tych też względów, mając na uwadze zwłaszcza treść pisma organu rentowego z dnia 26 listopada 2019 r., wcześniejsze odpowiedzi ZUS oraz wydawane przez ten organ decyzje, odwołujący po otrzymaniu tego pisma miał podstawy do uznania, że wobec braku skuteczności dotychczasowych działań zasadne jest skierowanie sprawy na drogę sądową.

Z tej perspektywy Sąd Okręgowy uznał, że uchybienie przez odwołującego terminowi na złożenie odwołania nastąpiło z przyczyn obiektywnych, leżących wprawdzie po stronie odwołującego, lecz usprawiedliwionych okolicznościami sprawy. Przy tym zdaniem Sądu przekroczenie terminu, wynoszące 3 miesiące (licząc od dnia upływu terminu ustawowego na wniesienie odwołania), zważywszy omówione wyżej okoliczności, nie było nadmierne, tym bardziej, że w tym okresie odwołujący nie pozostawał obojętny wobec skarżonej decyzji organu rentowego i podejmował działania mające na celu wyjaśnienie sytuacji związanej z zobowiązaniem go do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy w pkt 1 na podstawie art. 477⁹ § 3 k.p.c. a contrario oraz art. 199 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁰ § 1 k.p.c. odmówił odrzucenia odwołania.

Przechodząc do merytorycznego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie było częściowo zasadne. Zgodnie z art. 138 ust. 1-3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 291) osoba, która nienależnie pobrała świadczenie zobowiązania jest do jego zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenie uważa się:

1) świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia, albo wstrzymanie wypłaty świadczenia w całości lub części jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do jego pobierania,

2) świadczenie przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenie.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 423) w analizowanym zakresie zawiera analogiczne regulacje (art. 84 ust. 2 i 3). Do żądania odsetek od pobranego nienależnie świadczenia ma zastosowanie art. 84 ust. 1 ustawy systemowej, który stanowi, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Jak wynika z treści art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

1) do ukończenia 16 lat;

2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo

3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Dodatkowo, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r.

o jednorazowym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów w 2019 r. (Dz. U.

z 2019 r. poz. 743), jednorazowe świadczenie pieniężne wypłacane w 2019 roku przysługuje osobom, które w dniu 30 kwietnia 2019 r. mają prawo do emerytur i rent, o których mowa w art. 3 pkt 1-3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – w tym także do renty rodzinnej.

W niniejszej sprawie było bezspornym, że ubezpieczony K. K. (1) od 21 października 2008 r. był samodzielnie uprawniony do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 14 czerwca 1998 r. ojcu A. K.. Bezspornie również ubezpieczony po ukończeniu 16 roku życia kontynuował naukę w szkole, w tym na przełomie lat 2014-2019 będąc studentem Wydziału (...) Wojskowej Akademii (...) na kierunku mechatronika, przy czym z dniem 19 kwietnia 2019 r. został skreślony z listy studentów ww. uczelni, co też stanowiło podstawę wydania przez ZUS (...) Oddział w W. skarżonej decyzji z dnia 17 lipca 2019 r., na mocy której ubezpieczony został zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 1 maja 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. – z uwagi na brak statusu studenta w tym okresie. W opozycji do tego stanowiska odwołujący wskazywał, że skreślenie go z listy studentów nie wynikało z jego winy, poinformował o tym organ rentowy, a ponadto niezależnie od tej okoliczności miał zamiar kontynuowania nauki i w październiku 2019 roku wrócił na studia na ww. uczelni. Sąd miał przy tym na względzie, iż odwołujący nie kwestionował stwierdzenia przez organ rentowy nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 1 do 30 czerwca 2019 roku, którą to okoliczność podnosił już na etapie wymiany korespondencji z ZUS w piśmie z września 2019 roku. Prawdopodobności decyzji w tym zakresie odwołujący nie kwestionował również na etapie postępowania odwoławczego.

Istota sporu skupiła się zatem na rozstrzygnięciu, czy w ustalonych okolicznościach sprawy odwołujący spełniał przesłankę konieczną do uprawnienia do renty rodzinnej określoną w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

W orzecznictwie wskazuje się, że prawo do renty rodzinnej przysługuje tym dzieciom zmarłego żywiciela, które ze względu na wiek lub pobieranie nauki nie mają możliwości wykonywania pracy zarobkowej lub innej działalności stanowiącej tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym. Celem unormowania z art. 68 ust. 1 pkt 2 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest zapewnienie środków finansowych młodej osobie do dnia, gdy może ona już samodzielnie zarabiać na swoje utrzymanie, jeżeli nie zamierza uzyskać wyższych kwalifikacji zawodowych w drodze nauki w szkole. Okres pobierania nauki, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, pojmowany jest szeroko i obejmuje nie tylko okres efektywnego uczestniczenia w zajęciach objętych programem nauczania, ale także okres wakacji, urlopu zdrowotnego dla ucznia szkoły średniej czy urlopu dziekańskiego dla studenta wyższej uczelni, jak również przerw w edukacji wynikających ze skreślenia z listy uczniów i ponownego przyjęcia ich w poczet. Z perspektywy istnienia podstaw do renty rodzinnej osób, które ukończyły 16 rok życia istotna jest więc ciągłość kształcenia. W tym z kolei zakresie rozróżnia się zaprzestanie lub niepodjęcie nauki od jej kontynuowania, choć z brakiem pozytywnych rezultatów i powtarzaniem semestrów, a nawet skreśleniem z listy uczniów/studentów, czyli wtedy, gdy uczeń lub student chce się kształcić, jednak nauka nie daje efektów lub brak w niej postępów wynika z niesystematycznego uczęszczania na zajęcia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2014 r., I UK 414/13; z dnia 3 lutego 2016 r., I UK 53/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 lutego 2017 r., III AUa 1679/16; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 listopada 2016 r., III AUa 907/16).

Należy zauważyć, że dość jednolite orzecznictwo dotyczące zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych rozróżnia „świadczenie nienależne” od „świadczenia nienależnie pobranego” a więc pobranego przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu jej świadomości co do zasadności pobierania świadczenia, w tym w szczególności działanie w złej wierze, z premedytacją. Przyjęte jest, że takie cechy działania są istotne przy ocenie obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego wypłaconych mu nienależnie świadczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006 r., I UK 161/05). Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 listopada 2004 r. (I UK 3/04) wskazując, że dla ustalenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, decydujące znaczenie ma świadomość i zamiar ubezpieczonego, który pobrał świadczenie w złej wierze. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 1977, II UR 5/77; z dnia 16 lutego 1987 r., URN 16/87; z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2013 r., III AUa 365/13). Przy czym w orzecznictwie podkreśla się, iż ochrona ubezpieczonego w tym zakresie nie ma miejsca w przypadku świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego lub innego bezprawnego działania ubezpieczonego w celu uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Świadczenia wypłacone w takiej sytuacji podlegają zwrotowi w trybie przepisów dotyczących ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1997 r., II UKN 128/97). Powołane wyżej orzecznictwo sądowe pozwala na przyjęcie, że nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części (świadczenie nienależne, nieprzysługujące) na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 5 lutego 2014 r., III AUa 1061/13). Inaczej mówiąc, nie można przyjąć, aby doszło do nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata (mimo zaistnienia wskazanych okoliczności) nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego. Mogą to być zarówno przyczyny leżące po stronie organu rentowego (błąd), ale także okoliczności niezależne od organu (np. wniosek komornika, zaświadczenie pracodawcy). W konsekwencji zasadnym jest wniosek, że jeżeli wypłata świadczenia nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego to niezasadne jest przyjęcie, że doszło do pobrania nienależnego świadczenia.

Przekładając powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Okręgowy zważył, że w analizowanym przypadku bezspornie odwołującemu nie przysługiwało prawo do renty rodzinnej w okresie od 1 maja 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. z uwagi na skreślenie go z listy studentów Wojskowej Akademii (...) z dniem

19 kwietnia 2019 r. W świetle cytowanego wyżej orzecznictwa nie stanowiło to jednak podstawy do tego, by uznać pobrane przez odwołującego w okresie spornym świadczenia za nienależne. Sąd zwrócił uwagę,

że pismo zawierające informację o skreśleniu odwołującego z listy studentów zostało mu doręczone w dniu 6 maja 2019 r. Powyższe oznacza, że odwołujący miał świadomość co do nieposiadania statusu studenta dopiero w dniu doręczenia mu pisma zawierającego informację o skreśleniu z listy studentów. Informacja ta nie miała jednak jeszcze charakteru wiążącego

w tym sensie, iż odwołujący podjął czynności zmierzające do wyjaśnienia tej kwestii.

W tym kontekście Sąd uznał za wiarygodne zeznania odwołującego co do tego, że z uwagi

na zaległości uczelni wykupił dodatkowe zajęcia w celu nadrobienia zaległości oraz uzupełnienia punktów ECTS, które miały mu zostać warunkowo przyznane na semestr letni roku akademickiego 2018/2019. Tymczasem w informacji o skreśleniu z listy studentów jako jedną z przyczyn tej decyzji wskazano niewystarczającą liczbę punktów. Powyższy stan rzeczy skłonił odwołującego do zwrócenia się do dziekanatu uczelni o wyjaśnienia, a w dalszej kolejności, do złożenia odwołania od decyzji o skreśleniu go z listy studentów do rektora uczelni, który ostatecznie podtrzymał decyzję w tym przedmiocie. Dopiero po wyczerpaniu tej drogi odwołujący skierował do organu rentowego informację o przerwaniu studiów

i oświadczył, że ceduje uprawnienie do renty rodzinnej na rzecz matki A. O.. Warunkiem uprawnienia do renty rodzinnej jest kontynuacja edukacji po ukończeniu 16 roku życia, tym samym ukończenie nauki – zarówno w sensie pozytywnym, jako przejście całego procesu edukacji w danej placówce, jak i w sensie negatywnym,

tj. usunięcie ze szkoły lub skreślenie z listy studentów – powoduje utratę tych uprawnień.

Skoro jednak edukacja w danej placówce oświatowej przewiduje możliwość weryfikacji decyzji w tym zakresie, tak jak to miało miejsce w przypadku odwołującego, to przypisanie decyzji o skreśleniu odwołującego z listy studentów mocy skutkującej utratą uprawnień

do renty rodzinnej należy uznać za przedwczesne, tym bardziej, że odwołujący wykazał chęć kontynuowania nauki i ostatecznie ponownie nabył status studenta (...) w październiku

2019 roku. W analizowanym przypadku zdaniem Sądu brak było zatem podstaw do przyjęcia, iż ubezpieczony świadomie wprowadził organ rentowy w błąd domagając się przyznania świadczenia, które faktycznie mu się nie należało – tym bardziej, że po wyczerpaniu środków mogących prowadzić do przywrócenia mu statusu studenta (...) w roku akademickim 2018/2019 odwołujący niezwłocznie poinformował ZUS o skreśleniu go z listy studentów.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy zważył, że o ile samo świadczenie odwołującego

w postaci renty rodzinnej za okres od 1 do 31 maja 2019 r. (a co za tym idzie – również jednorazowe świadczenie pieniężne wypłacane w 2019 roku, określane przez odwołującego „13-tą rentą”) można uznać za nienależne, o tyle jego pobranie przez odwołującą nie było wynikiem jej złej woli bądź też zamiarem wprowadzenia organu rentowego w błąd. Odwołujący miał zamiar dalszego kontynuowania nauki, jednakże z uwagi na czynniki niezależne nie miał obiektywnej możliwości niezwłocznego podjęcia takich działań, aby do przedmiotowej kontynuacji doszło niezwłocznie po skreśleniu go z listy studentów. W tych okolicznościach zdaniem Sądu nie zaistniały podstawy faktyczne i prawne do kwalifikacji wypłaconego odwołującemu świadczenia, jako świadczenia nienależnie pobranego w rozumieniu art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a w konsekwencji brak podstaw do stwierdzenia obowiązku jego zwrotu w myśl cytowanego wyżej przepisu. Powyższe odnosi skutek również wobec przyznanego odwołującemu decyzją ZUS z 2 maja 2019 r. jednorazowego świadczenia wypłacanego w 2019 roku, którego warunkiem przyznania było posiadanie uprawnienia do renty rodzinnej.

W pozostałym zakresie Sąd uznał odwołanie za niezasadne. Wskazać należy, że w treści odwołania ubezpieczony domagał się zmiany decyzji poprzez przywrócenie prawa do renty za miesiąc maj 2019 roku, w tym „13-tej renty”. W tym też zakresie roszczenie odwołującego należało uwzględnić. Z kolei w piśmie z dnia 2 kwietnia 2021 r. zatytułowanym „Końcowe stanowisko w sprawie” (k. 114 a.s.) odwołujący domagał się uchylenia zaskarżonej decyzji oraz zasądzenie kosztów postępowania od organu rentowego. W ocenie Sądu brak było podstaw do uchylenia skarżonej decyzji, w szczególności, iż odwołujący nie wskazał okoliczności mających uzasadniać takie rozstrzygnięcie. Kodeks postępowania cywilnego przewiduje przy tym uchylenie decyzji ZUS przez sąd odwoławczy I instancji jedynie w dwóch przypadkach:

- określonym w art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., zgodnie z którym jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu;
- określonym w art. art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., zgodnie z którym w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji; w tym przypadku sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie.

W pozostałym zakresie sąd odwoławczy oddala odwołanie, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia, bądź też w przypadku uwzględnienia odwołania – zmienia w całości lub w części zaskarżoną decyzję organu rentowego i orzeka co do istoty sprawy (art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c.). Jednocześnie nie podlegał uwzględnieniu wnioski odwołującego o zwrot kosztów postępowania z uwagi na brak wykazania przez odwołującego poniesienia jakichkolwiek kosztów z postępowaniem związanych.

Mając na względzie powyższe, stosownie do dyspozycji art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c.

Sąd Okręgowy w pkt 2 zmienił skarżoną decyzję z 17 lipca 2019 r. w ten sposób, iż stwierdził, że K. K. (1) nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 do 31 maja 2019 r., oddalając jednocześnie odwołanie w pozostałym zakresie zgodnie z pkt 3 wyroku.